

2. Конвенція про кіберзлочинність : Конвенція; Рада Європи від 23.11.2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_575 (дата звернення: 18.11.2021).

3. Рамкове Рішення Ради від 13 червня 2002 року про європейський ордер на арешт та процедури передачі правопорушників між державами-членами (2002/584/ЮВС) : Рішення; Рада Європи від 13.06.2002 № 2002/584/ЮВС // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_b17 (дата звернення: 18.11.2021).

4. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом (ETS N 90) : Конвенція; Рада Європи від 27.01.1977 № ETSN90 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_331 (дата звернення: 18.11.2021).

5. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах : Конвенція; Рада Європи від 20.04.1959 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_036 (дата звернення: 18.11.2021).

6. Європейська конвенція про видачу правопорушників : Конвенція; Рада Європи від 13.12.1957 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_033 (дата звернення: 18.11.2021).

Науковий керівник – к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Гриб А. М.

Марценко Наталія Степанівна

*к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики
Західноукраїнського національного університету*

Котис Вікторія Ярославівна

*здобувач вищої освіти юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРАВОСУДДІ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Інтеграція України у європейський та світовий простір вимагає від нашої держави не лише дотримуватися загально-визнаних правових стандартів, а і досліджувати та впроваджувати нові, ще недостатньо вивчені напрямки, одним із яких

є використання штучного інтелекту (далі – ШІ) у правовій сфері. На сьогоднішній день лідерами із застосування даних технологій виступають Європейський Союз, Японія та США – прямі конкуренти, що визначають майбутнє ШІ, вирішують питання щодо застосування його у правосудді і, відповідно, етичних підходів щодо цього напрямку.

Зважаючи на усі ризики використання ШІ, залучення даних технологій у систему права України вимагає зваженого та неопішного підходу, що полягає у вивченні та узагальненні законодавчого та практичного досвіду як європейських держав, так і держав загального права, зокрема США [8].

На відміну від Європейського Союзу, який займає позицію випереджувального регулювання, США віддають перевагу більш тривалим строкам для етапу «нерегульованого» використання ШІ. Це дозволяє оцінити потенціал відповідних технологій для бізнесу та держави, дати час на формування механізмів самостійного регулювання у цій галузі тощо.

Попри це, протягом останніх років США прогресивно оновлює законодавство, вводячи в дію новітні нормативно-правові акти у галузі ШІ та робототехніки. Так, на 115-й Конгрес США було винесено 39 законопроектів, які містили згадку про ШІ, 4 з яких були прийняті як закони. Проте першою серйозною спробою запровадити регулювання системи ШІ можна вважати законопроект Конгресу США «Акт про майбутнє штучного інтелекту» 2017 р., який закріпив поняття ШІ, визначив напрямки запровадження робототехніки у деякі сфери людського життя та створив оптимальні умови для стимулювання інвестицій у розвиток даних технологій. І вже з 2020 р. лише уряд США щорічно інвестує близько \$12 млрд на рік для виконання стратегії США щодо впровадження ШІ.

У даному нормативно-правовому акті також встановлюється правовий статус ШІ: на відміну від Резолюції Європейського Парламенту 2017 р. з питань цивільно-правових норм про робототехніку, у якій вже вводиться поняття «електронної особи» [4], законопроект Конгресу США визнає ШІ лише як інструмент, що допомагатиме людині.

Також Сполучені Штати застосовують механізми професійного регулювання. Так, на щорічних зборах Американської

асоціації юристів (American Bar Association) у 2019 р. було прийнято резолюцію, яка закликає суди та адвокатів вирішувати етичні та правові питання, пов'язані з використанням штучного інтелекту в юридичній практиці [5]. У ній визнається, що «штучний інтелект, його виробництво і розгортання повинні бути корисними (або, як мінімум, не шкідливими) для адвоката, суду, клієнтів і суспільства в цілому» [5].

Не зважаючи на лідерство у сфері ШІ та робототехніки, США також реалізують активну міжнародну співпрацю. Так, у 2019 р. США, як і десятки інших країн, приєдналися до прийняття Рекомендацій Організації економічного співробітництва і розвитку з питань штучного інтелекту, що є одним із перших міжурядових стандартів у цій сфері [7].

Окрім вищезгаданих спроб нормативного регулювання використання ШІ, Сполученими Штатами створено Національну раду з питань науки і технологій, яка компетентна здійснювати дослідження, аналіз, розробку відповідних правових рішень у даній сфері.

На сьогоднішній день ШІ у Сполучених Штатах наділений повноваженнями виносити рішення на рівні першої інстанції замість суддів щодо нескладних категорій спорів, щодо ДТП, розлучень, стягнень заборгованості за комунальні послуги тощо. Робота судді з'являється лише на рівні апеляції і полягає у перевірці рішення на наявність юридичних помилок. Таким чином, американський суддя витрачає свій час на ті справи, які дійсно мають значення, становлять правову проблему та містять правову невизначеність [5]. Проте такі дії можуть порушувати принцип обґрунтованості судових рішень, так як ШІ розкриває не весь процес аналізу справи, а лише її результат.

Ще одним американським продуктом є програмне забезпечення COMPAS (Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions), що оцінює ризик повторного скоєння злочину особою, щодо якої суддя повинен ухвалити вирок. Програма базується на обробці даних, які надають підсудні за допомогою анкетних опитувань, а в разі відмови підсудного від такої процедури програма опирається на відомості з його досьє. Під час опитування особам ставляться такі питання:

«Як часто ви вступали в бійки, коли були у школі?», «Скільки ваших друзів/знайомих коли-небудь були заарештовані?», «Чи має право красти голодна людина?» тощо. Під час підрахунку підсудні поділяються на групи ризику за діапазоном від 1 до 10 (від 1 до 4 – низький ризик; 5–7 – середній; 8–10 – високий) [6]. Таким чином суддя ухвалює вирок, ґрунтуючись на такій оцінці ризику, здійсненого ШІ.

Програмне забезпечення COMPAS до сьогодні піддається критиці з боку громадськості та правозахисників, які звинувачують дану систему в дискримінації, адже тільки 20% чорношкірих з передбачених 40% фактично скоїли повторний злочин [2]. Це відбувається через те, що тестування ШІ найчастіше проводиться європейцями на базі фото світлошкірих людей, відповідно, дані технології гірше ідентифікують осіб з темним кольором шкіри чи азіатів.

Є і яскраві конкретні приклади, що доводять упередженість програми COMPAS. Дві чорношкірі дівчинки-підлітки – Бріша Борден і Сейд Джонс, у 2014 році намагалися вкрасти дитячий велосипед і самокат вартістю 80 доларів. А у 2015 році білошкірого 41-річного Вернона Пратера заарештували за крадіжку інструментів на суму 86,35 доларів (до цього Пратер уже був засуджений за розбій та замах на розбій, за який він відбув п'ять років в'язниці). Програма показала, що Бріша Борден має високий ризик рецидиву злочину, хоча протягом двох років вона не мала жодних нових звинувачень. У той час Пратер був оцінений як особа з низьким ризиком, хоча у подальшому він отримав восьмирічний строк ув'язнення за викрадення електроприладів на суму тисячу доларів.

У США також існує алгоритм, розроблений дослідниками зі Стенфордського університету, який асистує судді під час обрання запобіжного заходу для підсудного: застави чи тримання під вартою. Інколи судді можуть діяти достатньо суб'єктивно: розглянувши близько 100 тисяч процесуальних документів, пов'язаних з обранням запобіжних заходів, розробники алгоритму виявили, що одні американські судді в 90 % випадків дозволяють громадянам виходити під заставу, тоді як інші – тільки в 50 %. Дана програма

дає змогу справедливо оцінити ризики стосовно усіх підсудних й тримати під вартою значно меншу кількість осіб, не наражаючи на небезпеку громадськість [6].

Деякі американські юридичні компанії вже розробляють програми для прогнозування поліцейської діяльності. Для прикладу, у деяких штатах Америки активно використовується наявна інформація про злочини, скоєні в минулому, які ШІ аналізує щоб передбачити можливі нові злочини – визначити їх ймовірність і можливе місце виникнення. Відповідно, поліція може використати висновки ШІ при прийнятті рішень, в які райони відправляти патрулі, до кого йти з обшуком, кого затримувати тощо [5].

Проаналізувавши досвід США, можна зробити висновок, що впровадження ШІ у судовий процес України, не порушуючи при цьому прав людини, можливе лише тоді, коли його технічний рівень зможе забезпечувати технічну та програмну надійність і безпеку, запобігання будь-яких проявів дискримінації, відповідатиме принципам прозорості, неупередженості та справедливості розгляду справи тощо [8; 9]. Проте найважливішою умовою залишається те, що рівень автономії ШІ повинен зважено контролюватися людиною, адже такі технології покликані допомагати людям, а не ставати конкурентом та повноправним суб'єктом суспільних відносин.

Джерела:

1. Ларина О. С., Овчинський В. С. Штучний інтелект. Етика і право : книга / О. С. Ларина, В. С. Овчинський. Москва : Книжный мир, 2020. 192 с.

2. Рейчел Сэндлер. Власти Сан-Франциско запертили использование технологий распознавания лиц. URL: <https://www.forbes.ru/tehnologii/376099-vlastisanfranciskozapretiliispolzovanie-tehnologiy-raspoznavaniya-lic>

3. Парасюк Є.О., Джалілова В.Р. Доцільність визнання суб'єктами права роботів, штучного інтелекту та штучно інтелектуальних роботів. *Науковий огляд*. Київ : ТК Меганом, 2019. № 4 (57). С. 101–109.

4. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on

Robotics URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_EN.html

5. Justice and information technologies(IT), Opinion No.(2011)14 of the CCJE. URL : <https://rm.coe.int/168074816b> (дата звернення: 10.09.2019).

6. Intelligent Robots Development and Promotion Act, Act No. 9014, Mar. 28, 2008.

7. Recommendations of the Organization for Economic Cooperation and Development on artificial intelligence of May 2019. URL: <https://www.oecd.org/going-digital/ai/principles/>

8. Martsenko, N. (2020). Determining the place of artificial intelligence in civil law. *Studia Prawnoustrojowe*, (47). URL: <https://doi.org/10.31648/sp.5279>

9. Марценко Н.С. Правовий режим штучного інтелекту в цивільному праві. *Актуальні проблеми правознавства*. № 4 (20)/2019. 2019. 91–98 с. URL: <http://appj.tneu.edu.ua/index.php/apl/article/viewFile/797/785>

Кирилюк Алла Володимирівна

к.ю.н., доцент, доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ПРОДУКТ, СТВОРЕНИЙ В ІТ-СФЕРІ

В сучасних умовах ми бачимо, як швидко відбувається нова індустріалізація світу через застосування мобільних мереж, Інтернет-технологій, нанотехнологій, нових матеріалів, зростання обчислювальних можливостей комп'ютерів та безпрецедентна взаємодія між усіма цими напрямками. Всі ці процеси вимагають пильної уваги до належної охорони прав інтелектуальної власності на програмні продукти. Питання всебічної охорони програмних продуктів, зокрема комп'ютерних програм залишається багато в чому відкритим.

Українське законодавство на сучасному етапі визначає програмні продукти виключно як об'єкти авторського права. Так, в ч. 4 ст. 433 Цивільного кодексу України зазначається: «Комп'ютерні програми охороняються як літературні